"De Vergulde Swaen"

Mededelingenkrant
Historische Vereniging Zwijndrecht

17e jaargang • nummer 2 (64) • juni 2020

verleden dat herleeft, is altijd toekomst...

Oudheidkamer *De Vergulde Swaen* - Rotterdamseweg 53-55 - Tel. 078 - 612 56 81 - **www.swaen.org**
Tevens secretariaat van de Historische Vereniging Zwijndrecht

Van de voorzitter

Op het moment dat ik dit schrijf is het 6 mei en zitten we midden in de corona-crisis. Ons gehele HVZ-leventje staat volledig op zijn kop en alle gemaakte plannen en afspraken liggen volledig stil, of kunnen niet worden uitgevoerd. Het doet pijn aan je ogen als je in de Swaen staat en ziet wat de tentoonstellingscommissie samen met de technische dienst heeft klaargezet voor de bevrijdings-tentoonstelling die dit jaar niet kan worden gehouden. De opening daarvan door onze burgemeester heeft nooit mogen plaatsvinden, evenals de bevrijdingslunch en de stolpersteinenwandeling. Hoe het nu verder moet, weten we ook niet. Om de paar weken houdt onze premier een persconferentie en we weten niet wat zijn mededelingen betekenen voor onze Oudheidskamer en onze activiteiten. Een anderhalve-meterplan voor onze locatie is niet te maken gezien de grootte van de ruimtes. Het uitleveren van drank en hapjes is dan bijna onmogelijk. We zitten voorlopig dus nog aan de sluiting vast. Houdt u onze website *www.swaen.org* in de gaten voor het laatste nieuws. Hieronder kunt u lezen dat wij in deze periode ook nog eens afscheid hebben moeten nemen van Bram Schenkel, onze penningmeester. In het *In Memoriam* staat beschreven hoezeer wij hem zullen missen.

Inmiddels hebben wij twee nieuwe kandidaten voor een bestuursfunctie. Verderop in dit blad stellen zij zichzelf voor. Zodra wij als vereniging weer in staat zijn om een ledenvergadering te houden, zullen wij de kandidatuur op de agenda zetten. In de tussentijd kunnen zij als ad-interim alvast aan de slag. En dat is nodig, want er valt ook nu genoeg te regelen.
Zo komt met deze mededelingenkrant ook de *Swindregt Were* mee met in deze editie veel aandacht voor 75 jaar bevrijding.
In quarantainetijd is dit een mooi tijdverdrijf. Schuw vooral niet om ons te laten weten wat jullie van de artikelen vinden. Tot slot, de verhuurder heeft ons pand een hele goede uitwendige onderhoudsbeurt gegeven. Zelfs de zwaantjes zijn opnieuw geschilderd. Zo kan het pand er in de komende jaren weer tegenaan. Ik hoop dat jullie deze tijd goed doorkomen en deze crisis komen we gezamenlijk ook wel te boven.

Graag tot ziens in de Swaen,
Kees Klootwijk.

In Memoriam Bram Schenkel

Op 18 april jongstleden bereikte ons het droevige bericht dat onze penningmeester, Bram Schenkel, op 77-jarige leeftijd is overleden. Bram was al enige tijd ziek en had in de laatste weken van zijn leven diverse keren slechte berichten ontvangen over zijn behandeling. Uiteindelijk bleek dat de behandeling geen effect meer had.
Men wilde alleen nog zorgen dat Bram zonder pijn en comfortabel de rest van zijn leven kon doormaken.
Vanaf dat moment heeft Bram berust en zijn leven in handen van de Schepper gelegd.
Hij is in de nabijheid van Suze, zijn vrouw, op zaterdagochtend 18 april overleden. In een mooie, indrukwekkende, muzikale kerkdienst hebben wij, op afstand, afscheid kunnen nemen.

Met het toch nog onverwacht snelle overlijden van Bram, in deze rare periode van corona, moeten wij afscheid nemen van een bevlogen man. Iemand die altijd oog had voor de medemens en consciëntieus zijn taken als penningmeester uitvoerde. We zullen zijn expertise, zijn inbreng en vooral ook zijn innemende pretogen node missen.
Wij wensen Suze, Elly en de rest van de familie alle rust en sterkte om dit verlies te verwerken.

Bestuur Historische Vereniging Zwijndrecht en
Stichting Vergulde Swaen

Gemeentewapens onthuld

De Historische Vereniging Zwijndrecht werkt graag mee aan projecten om de eeuwenoude geschiedenis van Zwijndrecht zichtbaar te maken. Toen wij bladerden in de kranten van week 12 (tweede week van maart) werden wij dan ook blij van de volgende krantenkop: *Bord met wapens van voormalige dorpen en kernen van Zwijndrecht onthuld. Identiteit van Zwijndrecht zichtbaar in hal van gemeentehuis.* En onze vreugde was terecht, want ook wij hebben hier een aandeel in gehad! Bij de *onthulling* van het paneel op 10 maart waren wij dan ook aanwezig om de feestelijkheid bij te wonen.

Prominent in de publiekshal van het gemeentehuis hangt het paneel. De wapens van de voormalige gemeenten Groote Lindt, Kleine Lindt, Meerdervoort, Kijfhoek, Heerjansdam en Heer Oudelands Ambacht omringen het iets grotere Zwijndrechtse wapen met daarop de drie heugels. Al deze gemeenten zijn ooit opgegaan in de gemeente Zwijndrecht; Meerdervoort als eerste in 1855 en Heerjansdam als laatste in 2003. De fractie Algemeen Belang Zwijndrecht had de motie ingediend om deze wapens zichtbaar te maken, zodat mensen zich bewust zijn van het Zwijndrechtse verleden en de identiteit. Deze motie werd unaniem aangenomen.
Op de zoektocht naar de mogelijkheden kwamen wij in contact met de gemeente Zwijndrecht. Vanaf augustus 2019 is er diverse malen overleg geweest. Hoewel de ideeën in de beginfase veel verder reikten dan alleen het bord, zoals een groot touchscreen met oude kaarten en informatie of de bekende etsen van Anna Brouwer uit 1793, zijn wij blij met het uiteindelijke resultaat. Mocht u binnenkort naar het gemeentehuis gaan, kijkt u dan vooral omhoog naar het bord, zodat u zelf het eindresultaat kunt beoordelen!

Chris Moorman van de ABZ (links) en burgemeester Hein van der Loo (rechts) met daarboven het zojuist onthulde paneel.

Nieuw boek onder de aandacht

In deze zware tijden van corona en de maatregelen, die door de Nederlandse overheid zijn genomen om de verdere verspreiding te voorkomen, zitten veel mensen thuis. Uiteraard kan dan de verveling toeslaan. Wellicht biedt een boek hierbij uitkomst. Deze keer onder de aandacht: *Joodse families in de Zwijndrechtse Waard* van Kees Popijus.

Over de Joodse inwoners van de Zwijndrechtse Waard is in de loop der tijd weinig gepubliceerd. De weinige publicaties die er zijn, hebben vooral betrekking op de lotgevallen van de Joodse inwoners tijdens de Tweede Wereldoorlog. In dit boek schrijft de auteur over families of personen die, vanaf de eerst bekende vermelding omstreeks 1800, voor kortere of langere tijd gewoond hebben in de Zwijndrechtse Waard.
Het betreft vooral de families Den Hartog en Meijer, hoewel zij niet degenen zijn die als eerste Joodse inwoners vermeld worden. Genoemde families hebben zich met name gevestigd in Heerjansdam, Hendrik-Ido-Ambacht en Zwijndrecht.
Vanaf 1800 is er geen sprake van een grote vertegenwoordiging van Joodse inwoners. Na de Tweede Wereldoorlog blijken er nog twee Joodse inwoners te zijn. Onlosmakelijk verbonden met de geschiedenis van genoemde families is die van twee panden in Zwijndrecht. Het betreft de panden aan de Ringdijk 225 en 360. Hier waren gedurende langere tijd vele generaties Joodse slagers gevestigd. Het boek geeft een overzicht van omgekomen Joodse (oud) inwoners van de Zwijndrechtse Waard tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ook wordt geschreven over de hulp aan Joodse onderduikers gedurende de Tweede Wereldoorlog en hun belevenissen. Het geheel wordt gecompleteerd met een beperkte stamreeks van enkele families.

De uitvoering van het boek is: hardcover; 156 pagina's en ruim 125 foto's/afbeeldingen. Het betreft een beperkte oplage. Indien u interesse heeft in een exemplaar kunt u een mail sturen naar de schrijver: ***kpopijus@planet.nl***.
Bij de bevestiging van uw bestelling ontvangt u tevens een verzoek tot betaling.
Na ontvangst van uw betaling wordt het boek u, goed verpakt als brievenbuspakketje, toegezonden per Post NL, met track & trace. Hierdoor is het mogelijk uw bestelling met barcode online te volgen.
De kosten van het boek bedragen € 35,– excl. verzend- en verpakkingskosten (€ 5,– per boek).
Bij Fysio M. Vliegenthart, Swanendrift 50 te Zwijndrecht ligt een boek ter inzage. Het is eventueel ook mogelijk daar een boek te kopen.

Even voorstellen!

Max van der Stelt

Mijn naam is ***Max van der Stelt*** woonachtig in de Zwijndrechtse Waard, geboren en getogen tot mijn huwelijk in Zwijndrecht.
Ik ben financieel onderlegd, belastingadviseur en met een behoorlijke bestuurlijke ervaring in diverse organisaties en verenigingen zowel als voorzitter, secretaris en penningmeester.
Ook ben ik nog 8 jaar lid geweest van een gemeenteraad, lid van de Drechtraad en lid van het Algemeen Bestuur Zuid-Holland Zuid.

Peter Bergman

Mijn naam is Peter Bergman en ik heb mij kandidaat gesteld voor de functie van secretaris van onze vereniging.
Ik ben 56 jaar oud en geboren en getogen in Rotterdam.
Op 23 jarige leeftijd ben ik in Zwijndrecht gaan wonen en afgezien van 2 jaar Dordrecht woon ik daar nog steeds.
Ik ben bijna 21 jaar getrouwd met Franny van Namen. Ik ben ruim 5 jaar lid van onze vereniging en ik moet bekennen dat ik niet heel vaak in *de Vergulde Swaen* ben geweest. Wellicht daarom een onbekende.
Waarvan zouden jullie mij kunnen kennen? Ik heb jaren gekorfbald bij Albatros en ben bestuurslid geweest van De Stamgasten, de vriendenvereniging van Theater De Uitstek. Logischerwijs was ik dan ook veel in het theater te vinden.

In het dagelijks leven werk in de financiële wereld. Dat doe ik al 33 jaar en sinds een aantal jaren werk ik bij een kleine levensverzekeraar in Utrecht. Hoewel ik van origine niet uit Zwijndrecht kom, voel ik me inmiddels zeer verbonden met die plaats. Dat komt mede door mijn echtgenote. De familie Van Namen is een familie die al generaties lang in Zwijndrecht woont.
Mijn echtgenote is de:

* achterkleindochter van Spekslager van Namen die op het Veerplein zat,
* de kleindochter van Henk van Namen, die afslager op de Zwijndrechtse Veiling was,
* de dochter van Jan en Jannie van Namen
* en het nichtje van Kees en Nel de Kreij.
  Bij de wat oudere voetballiefhebbers zullen Jan en Kees zeker bekend zijn.

Het uitzoeken van onze familiestamboom was mijn eerste kennismaking met burgerlijke stand archieven en het verleden van onder andere Zwijndrecht. Ik vond dat interessant en daarom ben ik ook lid geworden van de Historische Vereniging. De volgende stap is nu het secretariaat. Ik hoop dat ik op een mooie manier kan bijdragen aan de doelstellingen van de vereniging.

Ik hoop jullie gauw eens persoonlijk te kunnen ontmoeten.

WIE IS DE MOL?

Vaak krijgen wij vragen over foto's van gezelschappen, families of schoolklassen. De meest gestelde vraag is natuurlijk: wie is het? Een zoektocht volgt dan, maar het blijkt altijd lastig om de personen te achterhalen. Net als in het programma *Wie is de Mol?* kregen wij van Bas Los een foto te zien met diezelfde vraag. Het grappige toeval wil, dat het op deze foto ook daadwerkelijk om een familie Mol of De Mol gaat. Heeft u enig idee om welke Zwijndrechtse familie dit kan gaan? Laat het ons weten: ***pr@swaen.org*** of ***info@swaen.org***. Wij zijn heel benieuwd naar de reacties!

Gerrit Kögeler

Het feit dat Nederland dit jaar 75 jaar bevrijding viert, wil ook de Historische Vereniging niet aan zich voorbij laten gaan. Onder meer zouden we er in een tentoonstelling met de naam *Van de oorlog bevrijd* aandacht aan besteden. Daarnaast stonden er ook lezingen, wandelingen en andere activiteiten gepland. Vanwege het corona-virus en de maatregelen van de overheid zijn de plannen echter geheel ontmanteld. Omdat de tentoonstelling grotendeels gereed was, is besloten deze door te schuiven naar volgend jaar.
Om u toch nog een voorproefje te geven van waar de tentoonstelling over zal gaan, hebben we in samenwerking met de werkgroep genealogie een en ander uitgezocht over Gerrit Kögeler. Door zijn nabestaanden is, speciaal voor deze tentoonstelling, uniek (foto)materiaal ter beschikking gesteld aan de Historische Vereniging Zwijndrecht. Volgend jaar kunt u het geheel uitgebreid bezichtigen tijdens de expositie *Van de oorlog bevrijd*.

Gerrit Kögeler is geboren en getogen in Zwijndrecht. Toch komen zijn voorouders, zoals zijn achternaam reeds doet vermoeden, niet uit Nederland. Het was zijn overgrootvader die in de eerste helft van de negentiende eeuw vanuit Salzburg in Oostenrijk naar Nederland trok. In Middelburg vestigde deze Joseph Kögeler zich; hij trouwde er twee keer, kreeg in totaal acht kinderen en verdiende zijn geld als kamerbehanger. Een van zijn zoons, Willem Johannes Kögeler werkte eveneens als kamerbehanger alvorens hij als winkelbediende zijn brood verdiende. Ook hij kreeg weer een aantal kinderen. Zijn oudste zoon Josephus Pieter Kögeler ging uiteindelijk in 1920 met zijn vrouw Johanna Cornelia Zonneveld in Zwijndrecht wonen. Hier was hij directeur van een bank en woonde hij met zijn gezin op het Veerplein nummer 8. Tijdens de Tweede Wereldoorlog woonden zij op het Raadhuisplein. Uit hun huwelijk kwamen vijf kinderen voort. Vier daarvan, waaronder Gerrit, werden in Zwijndrecht geboren.

Gerrit Kögeler voor de Tweede Wereldoorlog. Collectie Van den Hout.

LUCHTBESCHERMINGSDIENST ZWIJNDRECHT

GEMEENTE ZWIJNDRECHT

Legitimatiebewijs

voor

Naam en voorletters G. Kögeler

Adres Raadhuisplein 2

Ingedeeld bij:

xxxxxxx Hulp-Politie dienst

ZWIJNDRECHT, den 27 Maart '43

Het Hoofd v.d. luchtbeschermingsdienst

Dit bewijs betreft den houder van persoonsbewijs nr. 004034

Handtekening van den Houder

N. v. 18768

N.B. Deze kaart bij ontslag inleveren bij het bureau.

Legitimatiebewijs van Gerrit tijdens de Tweede Wereldoorlog. Collectie Van den Hout.

Gerrit was nauwelijks negentien jaar toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak. Hij had net zijn studie HBS afgerond. Vol toekomstplannen en dromen was hij klaar om iets te betekenen voor de samenleving. Toch werd hij al snel met zijn neus op de feiten gedrukt. Verder studeren zat er niet in en een baan waarmee veel geld te verdienen was al evenmin. Op die manier kwam hij terecht bij de zaadhandel van Van de Ploeg op de Ringdijk. Zijn dagindeling zag er zo uit: *08.30 uur de machines klaar zetten voor de* ***heren****, de papieren afleggen, chocolademelk zetten, brieven en postzegels in orde likken, boodschapjes doen, iets gireren, naar de post een paar keer, door de telefoon* ***een ogenblikje*** *zeggen. Allemaal kul zonder zout,* aldus Gerrit in zijn dagboek. Toch was het er erg gezellig en met Kees van de Ploeg kon hij het prima vinden.

Bovendien, doordat het bedrijf voor de voedselvoorziening werkte, was het personeel vrijgesteld van de Arbeitseinsatz. Via W. van Veelen, hoofd van de christelijke MULO-school aan de Rotterdamseweg, kwam Gerrit terecht in het verzet. Zij kenden elkaar nog uit de tijd dat Gerrit daar op school zat en volgens W. van Veelen was Gerrit een geschikte kandidaat voor het werk. Immers, Gerrit was nooit een voorbeeldige student geweest, met weinig inzet wist hij iedere klas steeds nipt te halen. Hij had wel het nodige bestuurswerk bij verschillende jeugd- en schoolverenigingen gedaan. Daarmee had hij laten zien meer in zijn mars te hebben. Met zijn werk in het verzet kon hij dit laten zien. Van Veelen gaf hem de opdracht een aantal adressen uit zijn hoofd te leren. Daar moest hij regelmatig bon- en stamkaarten naartoe brengen. Deze waren bedoeld om onderduikers van een nieuwe identiteit te voorzien en hen bonnen te verschaffen, zodat zij toegang kregen tot alle levensmiddelen. Lange tijd ging dit goed.

In juni 1944 werd een onderduiker opgepakt. Toen deze gevraagd werd hoe hij aan de bonnen gekomen was, noemde hij de naam Gerrit Kögeler. In de nacht van 13 op 14 juni 1944 werd Gerrit opgepakt. Na maandenlang verhoord te zijn, werd hij in augustus naar Amersfoort overgebracht. Gedurende zijn tijd in dit kamp stuurde zijn familie hem meerdere brieven. Ook werd er iedere maand 20 gulden gestuurd, zodat Gerrit af en toe wat kon kopen. Na anderhalve maand werd hij opnieuw vervoerd, ditmaal naar het concentratiekamp Neuengamme. In dit kamp overleed Gerrit op 2 januari 1945. Hij is net geen 24 jaar oud geworden. Zijn dromen en toekomstplannen stierven met hem. Zijn familie bleef radeloos achter. Na zijn aankomst in

Bewijsafschriften van het geld dat de familie van Gerrit Kögeler iedere maand naar het kamp in Amersfoort stuurde. Collectie Van den Hout.

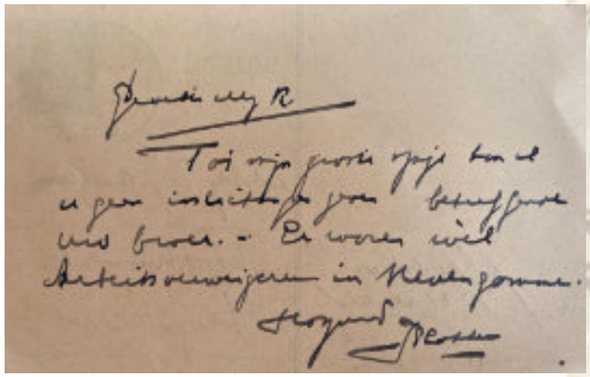

Briefje net na de Tweede Wereldoorlog aan de familie van Gerrit Kögeler met het bericht dat hij nog niet gevonden is en dat het vermoeden bestaat dat hij naar Neuengamme is gedeporteerd. Collectie Van den Hout

Amersfoort heeft hij namelijk nooit meer een brief gestuurd. Lang had men nog hoop dat hij in leven zou zijn. In februari 1945 hoorden zijn ouders van een schoolvriend, die eveneens vast had gezeten in Amersfoort, dat Gerrit naar Neuengamme was gedeporteerd. Pas op 7 september, ruim acht maanden na zijn dood, kwam Dominee Hagen met het verlossende woord en kwam er aan alle illusies een eind.

Veel onderduikers in Zwijndrecht danken hun leven aan Gerrit Kögeler. Daarom is er ook een straat naar hem vernoemd in de *Verzetsheldenbuurt*. Ook op het internet is een digitaal monument voor Gerrit Kögeler ingericht. Deze is te vinden op de website:
https://monument.vriendenkringneuengamme.nl/person/402611/gerrit-kogeler

**Dit najaar in de Vergulde Swaen de tentoonstelling:
100 jaar Geklank des Konings**

De Terugblik van Jannie Liefaard-van Dijk (1950)

dochter van Lucas Cornelis van Dijk, directeur MULO <De Toorts> Frans Halsstraat) van 1962 tot 1975

Jannie Liefaard-van Dijk nu.

Nóg zie ik de tekeningen van de plaquette, het kunstwerk voor de nieuwe vleugel in 1963, op het bureau van mijn vader liggen. <Zó gaat het worden, jongens!> zei hij.

Óp naar Uithoorn. In de auto daarheen denk ik terug aan onze kweekschooltijd eind zestiger jaren. Jannie en ik waren klasgenoten op de Dordtse Christelijke Kweekschool, die daarna Christelijke PABO *Merwerode* ging heten.
En het was puur toeval dat we elkaar dertig jaar geleden weer tegenkwamen. Daarna hielden we contact. Enfin, het is mooi dat ik nu aan háár iets over MAVO De Toorts in Zwijndrecht kan vragen.
Jannie werkte 43 jaar in het onderwijs – eerst als basisschool-leerkracht in Dubbeldam en later als directeur in Amstelveen. Haar man Ton was rector aan het Hermann Wesselinkcollege in Amstelveen. Zoon Ton jr. is hoogleraar kinderrechten aan de Universiteit van Leiden.
Dochter Marleen is leerkracht en bovenbouw-coördinator op een basisschool in Bloemendaal. Kortom, een onderwijs-familie in hart en nieren!

Klassenfoto 1964. Jannie van Dijk 2e van rechts midden met blouse en vestje.

Eerst terug in de tijd.

In 1907 stelt dhr. Vogel, lid van het bestuur van de Vereniging voor Christelijk Onderwijs, waaronder de Kerkstraatschool, voor, om aan deze school een klas te verbinden voor MULO (Meer Uitgebreid Lager Onderwijs)-onderwijs. Op dat moment wordt er getwijfeld aan belangstelling. In 1910 wordt Ds. Vonkenberg benoemd als predikant van de Gereformeerde Kerk.
Vanzelfsprekend wordt hij voorzitter van het schoolbestuur en zet vaart achter het voornoemde plan.
Ds. Vonkenberg had als bijnaam *De schildknaap van Kuyper*.
Al in 1911 is de opening van de MULO aan de Rotterdamse-weg 77, naast de kerk en pastorie. Ds. Vonkenberg kwam soms persoonlijk een les bijwonen om erop toe te zien dat de vorming op school in het verlengde lag van de Gereformeerde opvoeding thuis... Hoofd van de school is dhr. C. de Meer, samen met meester Visser. In 1923 wordt het team aangevuld met dhr. van Veelen, die schoolhoofd wordt van 1939 tot 1962.
Tevens is er in dit gebouw ook een handelsavondschool waar

De christelijke MULO-school aan de Rotterdamseweg, die daar tussen 1911 en 1952 gevestigd was.

o.a. Piet van Leeuwen, de oprichter van Van Leeuwen Buizen zijn handelsdiploma's haalt. Later zou deze Piet van Leeuwen de school vragen om bepaalde leerlingen bij hem te laten solliciteren.
De positie van onderwijzer deed in die tijd nauwelijks onder voor die van predikant. Het beroep had dus een behoorlijke sociale status. Het intelligentiepeil van de MULO-leerlingen was betrekkelijk hoog. Vaak gingen zij via de MULO bijvoorbeeld door naar de HBS of het Gymnasium.
Vanaf 1949 werd het vierklassige gebouw te klein en in 1953 werd het nieuwe gebouw aan de Frans Halsstraat in gebruik genomen (later De Toorts). De architect was dhr. Landman.
De school groeide uit tot een instituut met elf full-time leerkrachten en vier vakleerkrachten.
Van Veelen ging met pensioen en werd opgevolgd door L. C. van Dijk.

Jannie, jij was elf jaar toen je vader in Zwijndrecht directeur van deze MULO werd, hoe was dat voor jou?

Een grote stap, we verhuisden uit het hoge noorden vanuit een bovenwoning naar een oud herenhuis in Dordrecht.
Mijn vader was onderwijzer en schoolhoofd geweest in Friesland, daarna schoolhoofd in Putten en vervolgens schoolhoofd in de stad Groningen. We woonden daar boven de poort van de school en onze tuin was het schoolplein.
Ons gezin bestond uit acht kinderen. Mijn moeder zag een doorgetrokken flat aan de Jansenlaan niet zitten en daarom gingen wij op de Rozenhof in Dordrecht wonen, vlak bij de Zwijndrechtse brug. Dus fietste mijn vader iedere dag naar de MULO aan de Frans Halsstraat met mij in zijn kielzog.
Later fietsten ook mijn twee broers en een buurjongen mee.
Ik moest een middelbare school kiezen, kende nog niemand en mijn vader zei daarom: *Kom maar met mij mee.* Dat vond ik heel fijn omdat ik dat ook al gewend was op de lagere school.
Het was een prima keus! We moesten vroeg weg want de school begon om acht uur en de lessen duurden tot twee uur.
Je zou nu spreken over een tropenrooster. Dit betekende dat ik vroeg thuis was, om half drie. Er bleef dus een groot deel van de middag over voor huiswerk en vrije tijd. Dat vond ik heerlijk.

*Afscheid in 1975: een middeleeuws feest waarbij het echtpaar Van Dijk de **Heer en Vrouwe** van De Toorts mochten spelen.*

Weet jij iets over het kunstwerk op de later aangebouwde vleugel?

Jazeker! In 1962 schreef het bestuur een prijsvraag uit voor een nieuwe naam van de school. Bij de nieuwe vleugel, die in aanbouw was, moest een kunstwerk komen. De tekenleraar P. v. d. Burgh won de prijsvraag en maakte, geloof ik, het ontwerp voor een plaquette. Een raamwerk en een toorts.
De symboliek zou kunen zijn: houd het vuur van de kennis brandend. Linksonder zie je een bijbel.

Wat vond jouw vader belangrijk?

Hij vond het belangrijk om in het onderwijs open te staan voor vernieuwingen, dus met de tijd mee te gaan. Hij wilde zijn leerlingen niet alleen kennis uit boeken meegeven, maar liet ze kijken naar de wereld om hen heen. Zo schreef hij De Toorts in voor een bezoek aan de Raad van Europa in het

Teamleden 1972- 1973. Boven v.l.n.r.: Alblas, De Jager, Schot, Putter, Sterrenburg, Den Besten. Onder v.l.n.r.: Mouwe, Borsboom, Riet, Van Dijk, Koutstaal.

kader van de viering van de dag van Europa. Ik zie nog mijn vader glunderen toen onze school werd uitgekozen om naar Straatsburg te gaan. Mijn vader ontving voor elke leerling een vergoeding. Hij plakte er nog een reis door Duitsland aan vast. We reisden met een bus door België, Luxemburg, Frankrijk en Duitsland. Hij noemde dit een studiereis; we moesten ook een werkstuk over de EEG maken. Woensdag weg, zaterdag terug. Mijn moeder ging mee als EHBO-er.
Er werd een MULO-club opgericht die in de Vonkenberg gezellige avonden organiseerde. De leerlingen verzorgden zelf het programma. Een band, *The Music Minstrels* onder leiding van Wim Los, trad op.
Sportieve activiteiten vonden plaats, zoals tafeltennis-wedstrijden in een lokaal op vrijdagmiddag.
De school deed mee aan de *Stratenloop*, een hardloopwed-strijd door de straten van Zwijndrecht.
Ook werd de gymzaal *'t Hoff* in de grote schuur van de bekende boerderij in gebruik genomen.
Verder was de school één van de eerste met moderne tv- en videoapparatuur. Er werd al vroeg een talenpracticum ingevoerd.

Hoe kun je je vader het beste typeren?

Als een onderwijsman in hart en nieren en een vader voor alle kinderen. Zijn leidmotief was: Wat je ook doet in het onderwijs, het belang van het kind staat altijd voorop.
Een kind is geen nummer.

Lucas Cornelis van Dijk werd 68 jaar.

*De artikelenreeks **De Terugblik** wordt geschreven door Carla de Klerk, vrijwilliger bij de Mededelingenkrant van de Historische Vereniging Zwijndrecht.*

Naar aanleiding van de onthulling van het bord met de (voormalige) gemeentewapens, zullen wij komende edities dieper ingaan op de geschiedenis van de voormalige gemeenten en de betekenis van de gemeentewapens. Over de oorsprong van sommige wapens bestaat namelijk de nodige discussie.

Meerdervoort

De gemeente Meerdervoort is ontstaan in de Napoleontische tijd. Voor die tijd was het een ambacht en een heerlijkheid met dezelfde naam, hoewel het oorspronkelijk *het kort-ambacht van Zwijndrecht* heette. De naam *kortambacht* verwijst naar een inkorting of verdeling van een groter gebied. Waarschijnlijk werden de kosten van het bedijken van dit gebied verdeeld over meerdere personen. Daarmee kregen zij ook een kleiner deel van het totale gebied; een kortambacht. Een andere naam, die al in de vijftiende eeuw gebruikt werd, was het *Molen-ambacht*. Waarschijnlijk werd het zo genoemd omdat de ambachtsheren het *recht van de wind* hadden en al in die tijd een molen hadden gebouwd. Dit was vermoedelijk een watermolen, die vanaf de eerste helft van de vijftiende eeuw in de Zwijndrechtse Waard gebouwd werden. Deze zal ongetwijfeld gelegen hebben in de buurt van de Molensteeg, de latere Lindelaan. Deze weg heeft namelijk een zeer hoge ouderdom. Zij vormde eeuwenlang de scheiding van dit ambacht met het naastgelegen Zwijndrecht. In de achttiende eeuw stonden er in ieder geval twee zaagmolens, waarvan de Rietvink (1730) er één was. Naast deze molens waren ook de

De Steenen Kamer rond 1730. Een aquarel van Aart Schouman. Collectie Regionaal Archief Dordrecht.

herberg *de Steenen Kamer* en de hofstede Meerdervoort in dit ambacht te vinden. In 1848 waren er 54 huizen, bewoond door 84 huisgezinnen. In totaal woonden er toen vierhonderd mensen, die, met uitzondering van vijftien Rooms-Katholieken, allen tot de Hervormde kerk behoorden. Wat betreft de naamgeving is altijd aangenomen dat Claas van Meerdervoort, een van de vermeende (her)bedijkers van de Zwijndrechtse Waard, hierin een grote rol speelde. Historisch onderzoek heeft echter uitgewezen dat deze man

Het wapen van de gemeente Meerdervoort. Met dank aan de gemeente Zwijndrecht.

niet deelnam aan deze omvangrijke onderneming. Waarschijnlijk was de bedijker van dit deel van de Zwijndrechtse Waard Witteman Godeldenzoon. De eerste keer dat we de naam Meerdervoort tegenkomen, is in 1523, als een zekere Adriaan van Meerdervoort in het bezit is van de hofstede Meerdervoort. Het is dan ook goed mogelijk dat de gemeente vernoemd is naar het kasteeltje. Dit is niet uitzonderlijk, want ook allerlei kasteelheren, zoals de beroemde Dordtse regentenfamilie Pompe, gingen zich naar het kasteel vernoemen. Dit verklaart overigens nog niet waarom het kasteel de naam Meerdervoort kreeg. Een verklaring hiervoor is hoogst speculatief. *Voort* of *voord* betekent net als *drecht* of *tricht* een doorwaadbare plek. Dit zou kunnen betekenen dat op de plek van de latere hofstede ooit een grote oversteekplaats was. Ook zou het afgeleid kunnen zijn van *vaart,* wat dan weer verwijst naar een belangrijke veerponten verbinding. We weten dat in de achttiende eeuw vanaf *de Steenen Kamer* een veerpont voer naar De Mijl. Of deze verbinding in de zestiende eeuw, toen voor het eerst de naam Meerdervoort opkwam, al bestond, is echter niet bekend.
In 1811 werd het ambacht in bestuurlijk opzicht gewijzigd tot gemeente. De burgemeesters waren Dirk Willem Nibbelink (1811-1830) en Wouter Dirk Nibbelink (1830-1849). Daarna werd A. Stoop, die tevens burgemeester was van Zwijndrecht, de belangrijkste bestuurder van Meerdervoort. In 1855 werd dan ook besloten om de twee gemeenten samen te voegen.
Het gemeentewapen van Meerdervoort is, volgens de beschrijving van J. W. Regt in 1848, *een zilveren leeuw, lopende door een rood veld over drie neergaande zilveren baren; zijnde de leeuw gekroond met een gulden klauw.* Later is deze *kroon* verwijderd. Waarschijnlijk is dit wapen afgeleid van het wapen van de familie Pompe van Meerdervoort.

Colofon
De Vergulde Swaen Mededelingenkrant is een uitgave van, voor en door leden van de Historische Vereniging en vrijwilligers die zich inzetten voor de Oudheidkamer. Verschijnt (minstens) 3x per jaar. Overname van tekst en beeld is alleen toegestaan met bronvermelding. Aan de publicaties in deze krant kunnen geen rechten worden ontleend.

ISSN: 1571 – 9766. Oplage: 750 exemplaren. Kopij inleveren voor volgende uitgave: uiterlijk 1 septemberi 2020.

Redactieadres: Rotterdamseweg 55, 3332 AC Zwijndrecht of via e-mail: **pr@swaen.org**. De Vergulde Swaen is geopend elke woensdag en zaterdag van 10.00 tot 16.00 uur en 's zondagsmiddags van 14.00 tot 17.00 uur. Informatie via e-mail: **info@swaen.org** of telefoon 078 - 612 56 81. Reserveringen: uitsluitend telefonisch (tijdens openingsuren).